

O ZVONIKU DUBROVAČKE CRKVE SV. DOMINIKA

Verena Han

Ko danas želi da nastavi rad na izučavanju stare dubrovačke arhitekture kao celine ili njenih pojedinačnih spomenika, nezaobilazni osnov takvom poduhvatu predstavlja delo koje je akademik Cvito Fisković dao kroz svoj dugogodišnji istraživački i naučni rad. Fiskovićevim brojnim priložima, studijama i knjigama o gradograditeljstvu, građevinama i graditeljima Dubrovnika, zasnovanim na rezultatima izučavanja dubrovačkog arhivskog fonda, kao i na tananim istorijsko-estetskim analizama samih spomenika, osvetljena su mnoga tamna mesta u istoriji zanatstva, umetnosti i kulture grada sv. Vlaha.¹

U više svojih radova o staroj arhitekturi Dubrovnika Fisković se u nekoliko navrata osvrnuo na pitanje nastanka zvonika crkve dominikanskog samostana, jednog od tri srednjovekovna tornja koji su se nametljivo isticali u panorami grada i davali joj posebno obeležje.² Ukazujući na netačnost Gjelčičevog datovanja početka gradnje zvonika dominikanske crkve (1424),³ Fisković je na osnovu nekoliko ugovora koje su domaći kamenoresci-neimari sklapali sa priorima i prokuratorima dominikanskog samostana, rekonstruisao hronologiju njegove izgradnje (1387,⁴ 1390, 1404, 1424, 1429, 1443).⁵ Oskora je poznato da su neki radovi na zvoniku vršeni takođe u 1438. godini.⁶

Pozivajući se na podatak iz De Diversisovog opisa Dubrovnika, Fisković je istakao da još 1440. godine zvonik nije bio dovršen.⁷ Prema Crijeviću konačna izgradnja zvonika usledila je posle 1450, a verovatno tek u 1531. godini, kad je petao od pozlaćene medi bio poboden na njegov vrh.⁸ Taj je petao kao mamac munja, ne izostavljajući, razume se, i posledice »velike trešnje«, najviše doprineo tome da je tokom XVII i XVIII veka vrh zvonika bio nekoliko puta oštećen; prilikom opravki dobio je barokni završetak koji se do danas sačuvao.⁹

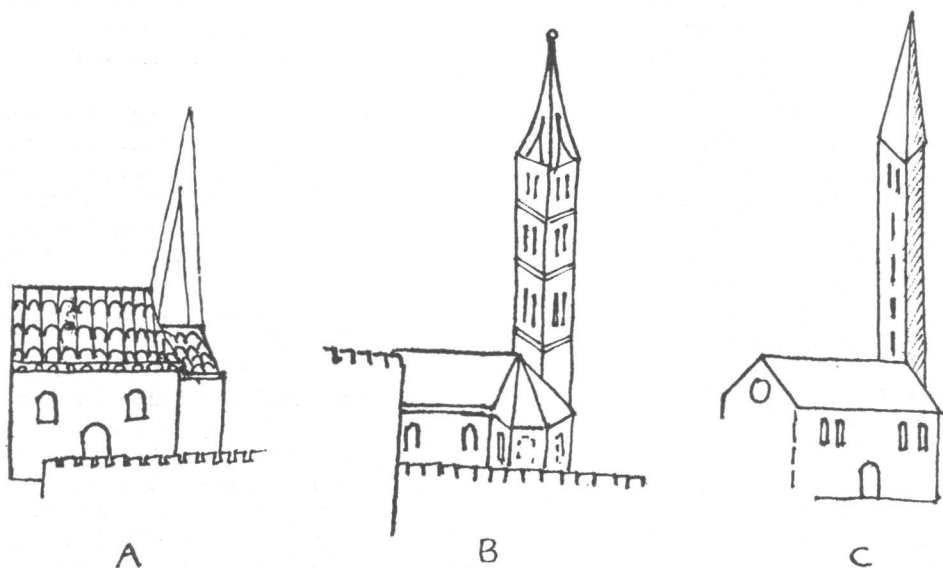
Svedočanstva Crijevića o datumima koji se vezuju za konačnu izgradnju zvonika (posle 1450. ili 1531), a koji bi se pre mogli da dovedu u vezu sa nekim naknadnim zahvatima i opravkama na ovom objektu, Fisković demantuje otkrićem jednog dokumenta iz 1443. godine. Dvadeset šestog fe-

bruara te godine prior dominikanskog samostana Vlaho i prokurator i istog samostana sklapaju ugovor sa Pripkom Radončićem, kamenorescem, na osnovu kojeg ovaj majstor sa još dva svoja druga po struci treba da dovrši gradnju crkvenog zvonika u roku od tri meseca.¹⁰ Na osnovu dva marginalna zapisa uz isti dokument koji se odnose na etapne isplate za taj posao,¹¹ saznaje se da je jedna faza rada na zvoniku bila završena do septembra 1443, i da je 23. augusta 1444. godine, kad je Pripko Radončić dao izjavu da je novčano u celini namiren, zvonik već bio potpuno dovršen. Iako bi se navedeni datum konačne isplate radnika mogao smatrati kao terminus ad quem za završnicu radova na zvoniku, jedan podatak u kontekstu ovog pitanja, inače marginalnog značaja, razrešava dileme oko utvrđivanja termina njegove konačne izgradnje. Naš prilog posvećen je tom jednom detalju u historiografiji etapnog građenja dominikanskog zvonika uz nastojanje da se na osnovu novo otkrivenih arhivskih podataka razmotri mogući izgled njegovog završnog dela iz XV veka, koji se nije sačuvao.

Jedan ugovor registrovan 13. marta 1444. godine u dubrovačkoj kancelariji posredno otkriva činjenicu da je zvonik dominikanske crkve u Dubrovniku bio najkasnije do tog datuma već u celini dovršen.¹² Isti spis takođe baca tračak svetlosti na zvonik još arheološki nesigurno ubicirane katedralne crkve Sv. Marije u Ulcinju, poznate samo po pisanim izvorima.¹³

Dominikanac fratar Petar, staklar i vitroista (frater Petrus, magister de vitris) i njegov sin Nikola (Nicola, eius filius), majstor istog zanata, sklopili su 13. marta 1444. godine ugovor sa Ivanom Gabrovim (Johannes de Gabro),¹⁴ predstavnikom ulcinjske porodice Gabro, poznate u XV veku; njeni članovi, znani i kao darežljivi ktitori,¹⁵ takođe su bili nastanjeni u Dubrovniku.¹⁶ Ugovor se odnosio na izgradnju završnog dela zvonika katedralne crkve Sv. Marije u Ulcinju,¹⁷ koji je započet već u XIV veku.¹⁸ Fratar Petar i sin Nikola obavezali su se poručiocu tog posla, Ivanu Gabrovom, da će u roku od četiri meseca, a za nagradu od pedeset dukata, uraditi »kapelu«,¹⁹ odnosno vrh zvonika te crkve, ugledajući se na »odskora učinjenu kapelu« zvonika crkve Sv. Dominika u Dubrovniku. Iz teksta pomenutog ugovora proizilazi da je do dana njegovog sastavljanja, to jest do 13. marta 1444. godine, zvonik crkve dominikanskog samostana u Dubrovniku već bio u celini izgrađen, odnosno da je bio potpuno dovršen u vremenu od 26. februara 1443, kad su ugovarani završni radovi na njegovoj izgradnji,²⁰ pa do 13. marta 1444. godine, kad je uzet kao uzor pri izradi vrha zvonika ulcinjske katedrale.²¹

Razrešavanjem dileme o kojoj je bila reč, neodoljivo se nameće pitanje o izgledu »kapele« na zvoniku dominikanske crkve u Dubrovniku, nastale u XV veku. Naša nagađanja o tome mogu da se oslone na relativno mali broj podataka iz ugovora koji je sastavljen u povodu izgradnje »kapele« ulcinjskog zvonika,²² uz pomoć likovnih izvora sa prikazima modela Dubrovnika koje njegov patron brižno drži u levici ili uopšte vedutama grada iz vremena od dovršenja dominikanskog zvonika do velikog zemljotresa.²³ Dokumentarnu vrednost za izgled zvonika ulcinjske katedrale, uz potrebnu rezervu zbog nesigurne identifikacije prikazanih crkava, imaju neke gravire Ulcinja iz XVI i XVII veka.²⁴

Zvonik dominikanske crkve u Dubrovniku: a) na modelu srebrnog kipa sv. Vlaho njegovoj crkvi u Dubrovniku; b) na modelu grada na slici sv. Vlaho triptiha Nikole Božidarevića u dominikanskoj crkvi u Dubrovniku; c) na slici Dubrovniku prije 1667. g. u samostanu male braće u Dubrovniku

Prema ugovoru od 13. marta 1444. godine trebalo je da »kapela«, odnosno vrh ulcinjskog zvonika, bude urađena od »dobrog tufa«, poroznog i lako obradivog kamena-sedre, koji je zbog relativno male specifične težine bio naročito podesan za gradnju svodova i lukova, ili uopšte za izradu elemenata visoke nadgradnje.²⁵ U graditeljstvu Pomorja, međutim, tuf je malo korišćen,²⁶ pa u njegovoj primeni pri izgradnji vrha ulcinjskog zvonika možda treba videti ne samo posledicu statičke računice, već i uticaje dubrovačkog načina građenja, jer je sedra kao građevinski materijal i lokalni proizvod bila u Dubrovniku često i mnogo upotrebljavana. Otkup od dva miljara tufa, koji Nikola, sin fratra Petra ugovara 15. marta 1444. godine sa Ivanom Tudizićem (Johannes de Tudisio),²⁷ svega nekoliko dana posle sklapanja ugovora sa Ivanom Gabrovim za izgradnju »kapele« na ulcinjskom zvoniku, mogao bi da se dovede u vezu sa tom izgradnjom uz osnovanu pretpostavku da je i uzor-»kapela« na dominikanskom zvoniku u Dubrovniku bila izrađena od istog materijala. Uostalom, slanje tufa iz Dubrovnik u Ulcinj ne bi predstavljalo neuobičajeni poduhvat, jer se zna da je kamen, razume se naročito onaj kvalitetniji, bio za potrebe gradnje u gradovima zetskog primorja dovožen iz udaljenijih kamenoloma, npr. korčulanskih ili bračkih.²⁸

Visina koja se u pominjanom ugovoru od 13. marta 1444. godine navodi za »kapelu« ulcinjskog zvonika iznosila je oko 14 lakata, odnosno nešto više

od sedam metara.²⁹ Moglo bi da se pretpostavi da je približno odgovarala visini »kapele«-uzora, odnosno da je vrh zvonika dubrovačke crkve dominikanaca bio relativno dosta visok. Upravo ta njegova izduženost davala mu je izrazitiji gotički akcenat.

Raspoloživi likovni izvori slažu se u jednom podatku: vrh zvonika dominikanske crkve u Dubrovniku imao je oblik izdužene četverostrane piramide, bio je jednostavan, bez ukrasa. Za takav oblik vrha zvonika mogu da se nađu brojne analogije na romano-gotičkim kulama-zvonicima skromnijih gradskih i samostanskih crkava u mnogim zemljama širom Evrope. Najbližu i donekle očekivanu analogiju nalazimo na osnovu likovnih izvora na zvoniku dubrovačke crkve franjevac, koji je po De Diversisu već bio potpuno izgrađen, dok je po rečima ovog učenog Toskanca dominikanski »još nedovršeni zvonik rasao iz dana u dan . . .« (1440).³⁰

Ukoliko bi se arheološki ostaci veće crkve na donjem platou ulcinjskog grada mogli pouzdano identifikovati kao osnova katedralne crkve Sv. Marije,³¹ zvonik-kula uz tu crkvu prikazan na gravirama Ulcinja iz XVI i XVII veka,³² ima takođe piramidalni, izduženi vrh, jednostavan, bez ukrasa, kakva je bila i nekadašnja »kapela« zvonika dominikanske crkve u Dubrovniku.

Stare panorame grada sv. Vlaha pokazuju da je piramidalni vrh zvonika dominikanske crkve bio u XV veku pokriven. Na pitanje da li se taj pokrivač sastojao od olovnih, kamenih ili drvenih ploča, ili su to bile kupe od pečene zemlje, danas više ne nalazimo odgovor. Izvesno je da je vrh dominikanskog zvonika, konstruisan od poroznog kamena, bio tim pokrivačem i prethodno nanetim slojem maltera³³ na neki način zaštićen od uticaja atmosferilija.

Na kraju, osvrnućemo se uzgredno na ličnosti majstora, čija se imena vezuju za rad na izgradnji završnog dela zvonika ulcinjske katedralne crkve Sv. Marije.

Uzimajući u obzir kako se u prvoj polovini XV veka radilo i gradilo u Dubrovniku, ne začuđuje činjenica što se uprkos jakih tendencija prema specijalizaciji u pojedinim zanatima, na završnoj izgradnji jednog arhitektonskog objekta angažuju dvojica majstora koji su po svojoj osnovnoj zanatskoj preokupaciji bili specijalizovani u drugoj struci. Fratar Petar bio je, kako to dokumenti nedvosmisleno svedoče, prevashodno staklar i vitroista. On je, međutim, poznavao i savlađivao i neke druge zanatske veštine. Bio je, čini se, cenjeni stručnjak za gradnju mlinova,³⁴ tih u srednjovekovno vreme važnih izvora energije, izrađivao je ploče od olova za pokrivanje crkvenih krovova,³⁵ u čemu može da se nazre veza sa radom na vitroima, odnosno njihovom armaturom od olova, obavljao je poslove čuvara i nadglednika gradskog sata,³⁶ što je bilo uslovljeno i određenim horološkim znanjem. Po svemu, čini se da Petar nije bio prosečan, skromno obrazovani zanatlija kakvih je tada još bilo mnogo po gradovima primorja. Činjenica što se ogledao i na gradnji »kapele« na jednom crkvenom zvoniku, na tom zbog visine objekta i trešnje prouzrokovane zvonjavom statički osetljivom i složenom poslu, takođe govori tome u prilog.

Petrov sin Nikola, po specijalnosti staklar i vitroista, nije zanatski bio raznorodan kao njegov otac. Samo u slučaju izgradnje »kapele« na tornju ulcinjske katedralne crkve javlja se u dokumentima na drugom poslu sem

staklarskom, i to u suradnji sa ocem. U tome nalazimo potvrdu da je ranija zanatska polivalentnost pojedinaca tada već u drugoj generaciji ustupala mesto strukovnoj specijalizaciji.

Pored Petra i Nikole na izgradnji »kapele« na zvoniku ulcinjske katedrale biće da je bio angažovan još jedan zanatlija, po struci zidar. Ovo se zaključuje na osnovu činjenice što je samo mesec dana posle ugovaranja rada na ulcinjskom zvoniku fratar Petar ugovorio trajnu saradnju sa jednim dubrovačkim zidarom, Ivanom Radosalićem (Juanus Radosalich, mura rius), bilo kada i bilo gde bi se za to ukazivala potreba.³⁷

Da pomenemo još nešto. Svakako da nije bilo slučajno što se fratar Petar, radeći na »kapeli« ulcinjske crkve Sv. Marije, bio ugledao na »kapelu« tornja crkve dominikanskog samostana u Dubrovniku. Petar je bio član bratstva tog samostana — dokumenti otkrivaju period od 1418. do 1444. godine — pa je mogao da prati neke etape izgradnje zvonika samostanske crkve (1424, 1429, 1438, 1443), ukoliko nije i sâm učestvovao na završnoj i složenoj izgradnji njegove »kapele«, koja je, kako smo mogli ustanoviti, dovršena u vremenu od februara 1443. do marta 1444. godine. Možda je upravo zbog rada na njoj i stečenog iskustva bio angažovan na izgradnji vrha zvonika ulcinjske katedralne crkve. O pretpostavljenoj angažovanosti fratra Petra na izgradnji »kapele« na dominikanskom zvoniku nije nađen ni posredan trag u arhivskoj građi. Međutim, zvaničan ugovor, koji bi bio registrovan u dubrovačkoj kancelariji, nije za taj posao ni trebalo sastavljati, pošto je Petar kao član samostanske zajednice, odnosno pripadnik dominikanskog reda bio dužan da ga bez posebnih uslova obavi.

Fratar Petar je, davši gotički vrh zvoniku ulcinjske katedrale ugledajući se na gotičku »kapelu« dominikanskog zvonika u Dubrovniku, završio time relativno sporu etapnu gradnju jednog spomenika, čiji se ritam kao i ritam gradnje njegovog delimičnog uzora razvijao u zavisnosti od pristizanja materijalnih sredstava i sledstveno tome odražavao se na etapnoj primeni romaničkih i gotičkih stilskih elemenata.

BILJEŠKE

¹ Upor. D. Berić, Bibliografija C. Fiskovića (1932—1964). Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 15, Split 1963, 328—353; M. Gjivoje, Bibliografija Cvita Fiskovića II (1964—1972). Isto 19, 1972, 127—135.

² Bili su to u drugoj polovini XV veka zvonici franjevačke i dominikanske crkve i toranj gradskog sata.

³ C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, 111—112.

⁴ Početak gradnje zvonika K. Jireček stavlja bez navođenja izvora u 1387. godinu. K. Jireček — J. Radonić, Istorija Srba III, 264. C. Fisković gradnju prizemlja zvonika datuje sa 1390. godinom, upor. Naši graditelji, 112.

⁵ C. Fisković, n. d., 112—113; Isti, Dokumenti o radu naših graditelja i klesara XV—XVI stoljeća u Dubrovniku, Split 1947, 4—5.

⁶ *Dj. Petrović*, Prilog proučavanju kasnosrednjovekovnih gradskih grobalja, Glasnik Etnografskog muzeja 35, Beograd 1972, 77. Na groblju dominikanca nalazilo se skladište kamena koji je dopreman sa korčulanskog ostrva Kamenjaka radi gradnje zvonika. Ono se tamo nalazilo i 1438. godine, kada su radove na zvoniku preuzeli klesari Živko Utišinović i Radonja Grubačević.

⁷ *C. Fisković*, Dokumenti o radu naših graditelja, 112.

⁸ Isti, Naši graditelji, 112, 113.

⁹ Isto, 113.

¹⁰ Integralni tekst ugovora u *C. Fisković*, Dokumenti o radu naših graditelja, 14, beleška 10.

¹¹ Isto.

¹² Die XIII martii 1444

Frater Petrus magister de vitris et Nicola eius filius super se et bona sua se ad meliorem tenentem obligantes promiserunt Johanni de Gabro ibi presenti facere unam capellam de uno campanille videlicet super campanille ecclesie sancte Marie de Dulcigno ad formam et similitudinem capelle campanilis ecclesie sancti Dominici de Ragusio noviter facti, altitudinis brachiorum XIII vel circa uno brachio minus vel uno plus et latitudinis secundum quod convenirent, de bono tufo et supra tufum cartizare decenter omnibus eorum expensis. Et dare eam cimam vel capellam dicti campanilis completam et factam ut dictum est usque menses quatuor proxime futuros. Et si non attenderent et darent dictam capellam completam in termino predicto quod dictus Johannes possit ipsam fieri facere damnis et expensis dictorum. Et dictus Johannes promisit ipsis fratri Petro et Nicole superscriptis dare et solvere pro eorum labore et mercede dicti laborerii ducatos quinquaginta auri et sic convenerunt insimul promittentes predicta attendere et observare et habere firma et rata renuntiantes. Et ultra predicta dictus Johannes promisit superscriptis quod si in futurum aliqua molestia daretur sibi per officiales dicte ecclesie pro pactis alias factis inter eos pro dicto campanille quod ipse Johannes super se et bona sua deffendet et liberabit eos magistris ab omni molestia et impedimento quod daretur sibi et solvet et satisfaciet sibi omne damnum in quo incurerent occaxione predictam et dicti frater Petrus et Nicola promiserunt quod non potent aliquid a dictis officialibus pro pactis antea factis aliquo modo renuntiantes.

Et illico post predicta dicti frater Petrus et Nicola superscripti confessi fuerunt habuisse et recepisse a superscripto Johanne Gabro dante et solvente pro parte dicte capelle dicti campanilis fiendi ducatos viginti auri renuntiantes.

Die XXIII Aprilis 1444

Frater Petrus et Nicola superscripti confessi fuerunt habuisse et recepisse a superscripto Johanne de Gabro dante et solvente pro parte laborerorum superscriptorum ducatos decem auri. Renuntiando.

Die III Junii

Frater Petrus superscriptus confessus fuit habuisse et recepisse a superscripto Johanne dante et solvente ut supra ducatos XIII auri. Renuntiando.

Die XXIV Julii 1444

Nicola filius superscripti fratris Petri confessus fuit habuisse et recepisse a superscripto Johanne dante et solvente ut supra ducatos duos auri. Renuntiando.

Frater Petrus superscriptus die XIII septembris confessus fuit habuisse et recepisse a superscripto Johanne Gabro dante et solvente ut supra ducatos quatuor auri.

HAD, Div. canc. 58, 218

¹³ U Acta Albaniae Veneta, saeculorum XIV et XV, partis primae, tomus tertius, ab Anno MCCCXCVI ad Annum MCDVI, u dokumentu br. 1170, str. 503, od 11. marta 1406. pominje se »ecclesia cathedralis Sancte Marie de Dulcigno«. U više radova uzgredno se navodi. Upor. *Đ. Bošković*, Ulcinj. Pregled arheoloških iskopavanja 1955, Starinar, n. s. VII—VIII (1958), 417; *G. Subotić*, Kraljica Jelena Anžujka — ktitor crkvenih spomenika u Primorju. Istorijski glasnik 1—2 (1958), 140, 141; *V. Korač*, Graditeljska škola Pomorja, Beograd 1965, 117; *P. Mijović*, Vječno po Krajini. Virpazar—Bar—Ulcinj, Cetinje Beograd 1974, 28; *P.*

Mijović — M. Mirković, Gradovi i utvrđenja u Crnoj Gori, Beograd—Ulcinj, 1975, 146.

¹⁴ Vidi belešku 12.

¹⁵ J. Tadić, Građa o slikarskoj školi u Dubrovniku, XIII—XVI v., I, dok. 450, 576, 606.

¹⁶ Zbornik Konstantina Jirečeka, II, Beograd 1962, 282.

¹⁷ Vidi belešku 12.

¹⁸ Lekar kralja Dušana Antun de Monte Flore, koji je sastavio svoj testament 1337. godine u Dubrovniku, ostavio je pored ostalog deset perpera za gradnju zvonika crkve Sv. Marije u Ulcinju, C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelj, Dubrovnik 1955, 36.

¹⁹ Tumačenje termina »cappela« daje se u samom ugovoru, kao »cima vel capella«, a odnosi se na vrh zvonika. U ugovoru od 26. februara 1443. u kome se majstorski obavezuju za rad na završnim poslovima zvonika (C. Fisković, Dokumenti o radu naših graditelja, 14, beleške 10), za vrh zvonika javlja se reč »capitulum«. Po Du Cange-u ima značenje krova: capitulum muri fastigium.

²⁰ C. Fisković, Dokumenti o radu naših graditelja, 5, 14, beleška 10.

²¹ S obzirom na to što se za ulcinjsku katedralu Sv. Marije raspolaže oskudnom pisanom građom, smatrali smo korisnim da ukažemo na neke podatke, koji su, istina, od posrednog značaja za našu temu, ali nisu bez interesa za istorijat ulcinjske katedrale. Fratar Petar, staklar i vitroista, već je pre ugovaranja rada na ulcinjskom tornju katedralne crkve vodio pregovore sa njenim prokuratorima i sklopio 4. februara 1440. godine ugovor za neke u tom ugovoru neprecizirane radove u crkvi i primio 15 perpera predujma, HAD, Div. not. 24. 25. Iz ugovora od 13. marta 1444 (beleška 12) proizilazi da je u prethodnom bila reč o radu na crkvenom zvoniku, a da to toga nije tada došlo. Na osnovu potvrda o prijemu novca za rad na tornju u toku 1444. godine vidi se da je do septembra iste godine posao na »kapeli« tornja bio u potpunosti dovršen, a izvršioi posla uredno isplaćeni.

²² Upor. belešku 12.

²³ M. Rešetar, Slike staroga Dubrovnika, Narodna Starina, sv. 8, III, knj. 2 br., Zagreb 1924, 176—189; V. J. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963, 74—75, al. 35; 121, beleš. 133, sl. 55; 181, sl. 94. Jedan od najrealnijih panoramskih prikaza Dubrovnika, nastao oko 1500. godine, delo Nikole Božidarevića, dobro je reprodukovano u vodiču D. Beretić, Kunstschatze in Dubrovnik, bez g. iz., 88—89.

²⁴ P. Mijović, Vječno na Krajini. Virpazar—Bar—Ulcinj, gravire na str. 32 i 54. P. Mijović — M. Kovačević, Gradovi i utvrđenja u Crnoj Gori, Beograd—Ulcinj 1975, sl. 206 i 207.

²⁵ C. Fisković, Naši graditelji, 50; V. Korać, Graditeljska škola Pomorja, 143.

²⁶ V. Korać, n. d., 147.

²⁷ HAD, Div. canc. 58.219'

²⁸ P. Mijović, Vječno na Krajini, 28. V. Korać, n. d., 146, ističe da je korčulanski kamen upotrebljavan na širokom području... i da su, kako se čini, delovi skulptovanog crkvenog nameštaja koji su nađeni na Prevlaci u Boki Kotorskoj i u Kotoru rađeni od korčulanskog kamena; s druge strane, cenjeni »crveni kamen« iz Boke Kotorske upotrebljavan je pri gradnji u Dubrovniku.

²⁹ Mera za dubrovački lakat od 0,50 sm uzeta je po M. Vlačinac, Rečnik naših starih mera u toku vekova, III, Beograd 1968, 511.

³⁰ Filip de Diversis de Quartigianis, Počinje opis položaja zgrada, državnog uređenja i pohvalnih običaja slavnog grada Dubrovnika..., prevod sa latinskog I. Božić, Dubrovnik 3/1973, 22—23.

³¹ Đ. Bošković, n. d., 417.

³² Vidi belešku 24.

³³ U ugovoru od 13. marta 1444. godine ističe se da »kapela« treba da bude dobro omalterisana (et supra tufum cartizare decenter), vidi belešku 12.

³⁴ HAD, Cons. maius 2.68'; Cons. minus 4.5'; Cons. minus 5.30'.

³⁵ HAD, Cons. minus 6.156'.

³⁶ HAD, Cons. maius 7.40'.

³⁷ HAD, Div. canc. 58.252.

A FEW NOTES ABOUT THE BELL-TOWER OF THE ST. DOMINIC
CHURCH IN DUBROVNIK

by Verena Han

The article deals with the final stage of the construction of the bell-tower belonging to the Church of St. Dominic in Dubrovnik, the construction as such having been studied by Cvito Fisković.

The to-day's Baroque top of the bell-tower was added in the course of repairs executed following the damages caused by earthquakes in the 17th and 18th centuries. Concentrating his attention on two marginal notes contained in a document from 1443 (published by Fisković), the authoress is particularly attracted by a detail in the history of tower-building by stages, trying to find out the probable appearance of the original 15th century top stage that had been destroyed. The study bases on records newly discovered in the archives.

According to a statement contained in a contract dated in March, 1944, we find that the bell-tower was completed at that time. Some light is thrown by that document on the bell-tower belonging to the up to now uncertainly located cathedral church of St. Mary at Ulcinj, known only from sources. Master Peter, a Dominican friar, and his son Nicholas, glazier and vitroist, signed a contract undertaking to build the top stage of the mentioned bell-tower patterned after the Dubrovnik one. The appearance of the pre-earthquake bell-tower at Dubrovnik is not known, but it may be reconstructed from a few sources and pictures of Dubrovnik from the time before the earthquake. The height of the top stage amounted to 7 metres, which lent to the tower a Gothic accent — an elongated four-sided pyramid without adornments. From old panoramic views of Dubrovnik, we know that the bell-tower top was covered, but whether it was with stone slabs or lead sheets, or tiles, we cannot say. The authorship of the Dubrovnik tower is finally questioned in the article, i. e. whether it had been built by the mentioned friar Peter, who, thanks to the experience gained, was later invited to construct also the top section of the bell-tower of the Ulcinj cathedral.